

च वेनः कामनीयो मेधावी वा स आदित्यः बुध्न्या बुध्नमन्तरिक्षं तत्र भवा बुध्न्या दिशः विवः विवृणोति । सतो विद्यमानस्य मूर्तस्य घटपटादिर्योनिं स्थानमसतोऽमूर्तस्य वायुदेश्च योनिं प्रभवं विवः प्रकाशयति वृणोतिः शपि लुप्ते लडि गुणे च व इति द्वयमडभाव आर्षः बद्धलं हृन्दस्यमाद्योगेऽपीति [पा० ६. ४. ७५.] वचनात् । कीदृशीर्बुध्न्याः उपमाः उप समीपे मालि भूतानि यासु ता उपमाः सावकाशा इत्यर्थः । अत एवास्य जगतो विष्टाः विविधस्थानभूताः विविधं तिष्ठन्ति यासु ताः अम्बाम्बगोभूमीत्यादिना [पा० ८. ३. १७.] षत्वम् । आदित्य एव लोकान्दिशो भूतानि चाभिव्यनक्तीत्यर्थः ॥ ३ ॥

हिरण्यगर्भः समवर्तताग्रे भूतस्य ज्ञातः पतिरेक आसीत् ।

स दाधार पृथिवीं द्यामुतेमां कस्मै देवाय रुविषा विधेम ॥ ४ ॥

का० [१७. ४. ३.] उत्तानं प्राञ्च७ हिरण्यपुरुषं तस्मिन्हिरण्यगर्भ इति । तस्मिन्नुक्ते प्राञ्चमुत्तानं हिरण्यं पुरुषाकारमृग्येनोपदधाति ॥ हिरण्यगर्भदृष्टा प्रजापतिदेवत्या त्रिष्टुप् । हिरण्ये हिरण्यपुरुषद्वये ब्रह्माण्डे गर्भद्वयेणावस्थितः प्रजापतिर्हिरण्यगर्भः भूतस्य प्राणिजातस्याग्रे समवर्तत प्राणिजातोत्पत्तेः पुरा स्वयं शरीरधारी बभूव । स च ज्ञातः उत्पन्नमात्र एक एवोत्पत्त्यमानस्य सर्वस्य जगतः पतिरीश्वर आसीत् । स एव पृथिवीमन्तरिक्षं द्यां द्युलोकमुतापि चेमां भूमिं लोकत्रयं दाधार धारयति तुजादीनां दीर्घाभ्यासस्येति [पा० ६. १. ७.] अभ्यासदीर्घः । पृथिवी भूः स्वयम्भूरित्यन्तरिक्षनामसु [निघ० १. ३.] पठितवात्पृथिवीशब्देनान्तरिक्षलोकोऽत्रोच्यते । कस्मै काय प्रजापतये देवाय वयं रुविषा विधेम रुविर्दत्तः विभक्तिव्यत्ययः ॥ ४ ॥

द्रप्सश्चस्कन्द पृथिवीमनु द्यामिमं च योनिमनु यश्च पूर्वः ।

समानं योनिमनु संचरन्तं द्रप्सं जुहोम्यनु सप्त होत्राः ॥ ५ ॥

देवश्चोदृष्टादित्यदेवत्या त्रिष्टुप् । यः पूर्वः प्रथमो मुख्यो द्रप्स आदित्यः पृथिवीमन्तरिक्षमनुचस्कन्द अनुस्कन्दति गहति सिञ्चतीत्यर्थः मनुष्यादिधारणाय । द्यां द्युलोकं चानुसिञ्चति आहुतिपरिणामभूतेन रसेन देवादिधारणाय । य इमं